EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 5.10.2007
COM(2007) 584 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Pārvarēt aizspriedumus par neveiksmīgu uzņēmējdarbību. Otras iespējas politika

Lisabonas partnerības izaugsmei un darbavietām īstenošana

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Pārvarēt aizspriedumus par neveiksmīgu uzņēmējdarbību. Otras iespējas politika

Lisabonas partnerības izaugsmei un darbavietām īstenošana

SATURS

1. Ievads 3

1. 2. Grūtībās nonākuši uzņēmumi un neveiksmīga uzņēmējdarbība ir mūsu sabiedrības raksturīga iezīme 3

2.1. Atkārtota uzņēmējdarbības uzsākšana ir tirgus ekonomikas sastāvdaļa 3

2.2. Arī bankrots ir iespēja 4

2. 3. Domājot par jaunas iespējas politiku 5

3.1. Publiskais tēls, izglītība un plašsaziņas līdzekļi 6

3.2. Maksātnespējas tiesību aktu nozīme 7

3.3. Aktīva palīdzība grūtībās nonākušiem uzņēmumiem 8

3.4. Aktīva palīdzība uzņēmumiem, kas atsāk uzņēmējdarbību 9

4. Secinājums 11

Tabula. Pašreizējā situācija dalībvalstīs 12

1. IEVADS

2005. gada februārī Komisija lika priekšā sākt jaunu posmu **Lisabonas stratēģijā**, koncentrējot Eiropas Savienības centienus uz diviem galvenajiem uzdevumiem: nodrošināt izteiktāku un noturīgāku izaugsmi un radīt vairāk un labākas darbavietas. Šos uzdevumus varēs veikt vienīgi tad, ja maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) tiks radīta uzņēmējdarbību veicinoša vide un tiks uzlabota uzņēmējdarbības kultūra[1].

Uzņēmējdarbība savā būtībā ir riskanta nodarbošanās, uzņēmējam nepieciešamas tādas īpašības kā pašpārliecinātība, neatkarība, kā arī zināma gatavība uzņemties risku, jo gan uzņēmumu izveide, gan veiksmīga, gan neizdevusies uzņēmējdarbība būtībā ir tirgus ekonomikas realitāte. Tomēr, no otras puses, ievērojot to, ka sabiedrībā vispār trūkst izpratnes par uzņēmējdarbību un tā netiek pienācīgi novērtēta, trūkst arī izpratnes par to, ka uzņēmējdarbības grūtības vai pat uzņēmējdarbības neveiksme ir normāla ekonomikas parādība un ka šādā gadījumā pastāv iespēja atsākt uzņēmējdarbību.

Komisija uzskata, ka uzņēmējdarbību veicinoša vide var grūtībās nonākušiem uzņēmumiem palīdzēt izvairīties no uzņēmējdarbības neveiksmes. Turklāt, apzinot negatīvās sekas un negatīvo tēlu, kas saistās ar uzņēmējdarbības neveiksmi, varētu **rast vislabāko pielietojumu Eiropas iedzīvotāju radošajam garam**, veicinot uzņēmējdarbību, inovācijas un jaunu darbavietu izveidi. Tas turklāt palīdzētu Eiropā **izveidot** uzņēmējdarbībai **labvēlīgāku sociālo vidi**, kurā nosoda vienīgi krāpniecisku un noziedzīgu darbību. Tādēļ, lai ES padarītu par dinamisku telpu, kurā pastāv uzņēmējdarbības iespējas un neveiksmes gadījumā ir iespējas atsākt uzņēmējdarbību, dalībvalstis un uzņēmēju aprindas tiek aicinātas turpināt darbu pie tā, lai uzņēmumiem, kam ir grūtības un kuru uzņēmējdarbība ir cietusi neveiksmi, radītu veicinošu uzņēmējdarbības vidi.

1. 2. GRŪTĪBĀS NONĀKUŠI UZŅĒMUMI UN NEVEIKSMĪGA UZŅĒMĒJDARBĪBA IR MŪSU SABIEDRĪBAS RAKSTURĪGA IEZĪME

2.1. Atkārtota uzņēmējdarbības uzsākšana ir tirgus ekonomikas sastāvdaļa

Puse no jaundibinātajiem uzņēmumiem beidz pastāvēt pirmo piecu darbības gadu laikā. Vidēji ik gadu ES (25) slēdz 7 % uzņēmumu[2]. Ekonomikas literatūrā uzņēmuma slēgšanu uzskata par elementu, kas līdzvērtīgs ekonomikas pārmaiņām globālajā ekonomikā, tas ir atzīts arī Mazo uzņēmumu hartā[3]. Tādēļ zems veiksmīgu uzņēmumu rādītājs nebūt nav iemesls uztraukumam, jo jaunu uzņēmumu dibināšana ir likumsakarīga šā procesa sastāvdaļa, šādā veidā uzņēmēji pielāgojas tirgus situācijai. Nesens ESAO pētījums liecina, ka pirmo četru darbības gadu laikā veiksmīgu uzņēmumu rādītājs ASV ir vēl zemāks nekā kontinentālās Eiropas valstīs[4], tas pierāda, ka uzņēmumu slēgšana ir savienojama ar **ekonomikas dinamismu**. Ir pamats uzskatīt, ka pieaugošā globālā konkurence uzņēmējiem

---

1 Mūsdienīga MVU politika izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai, Eiropas Komisija, COM (2005) 551 galīgā redakcija, 10.11.2005.

2 Uzņēmējdarbība Eiropā. Skaitļi un fakti. 1995. līdz 2004. gada dati, Eiropas Kopienu Statistikas birojs, 2006. gads.

3 http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm.

4 Ekonomikas izaugsmes avoti ESAO valstīs, ESAO, 2003. gads; Uzņēmējdarbības demogrāfija. Uzņēmumu izaugsme, Eiropas Kopienas Statistikas birojs, *Statistics in focus*, Nr. 48/2007.

liek arvien ātrāk un elastīgāk pieņemt lēmumus, tostarp lēmumus par sava uzņēmuma slēgšanu un jauna uzņēmuma dibināšanu. Dati apliecina to, ka ES un ASV pastāv saistība starp jaundibināto un slēgto uzņēmumu rādītājiem, kas norāda uz nepārtrauktu radošas izlases procesu, proti, neproduktīvi uzņēmumi tiek likvidēti, un to vietā rodas jauni uzņēmumi.

2.2. Arī bankrots ir iespēja

Slēdzot uzņēmumu, apmēram 15 %[5] gadījumu iemesls ir bijis bankrots, bet 11 līdz 18 % no visiem uzņēmumu dibinātājiem ir kādreiz cietuši neveiksmi[6]. Lai gan pastāv dabīga saikne starp uzņēmējdarbības ciklu un maksātnespēju skaitu[7], bankrots iespējams arī laikā, kad ir liels IKP pieaugums. Ir pietiekams pamats, lai uzskatītu, ka bankrots būtībā ir tiešas uzņēmējdarbības pārveidošanas sekas: tikai **4-6 % gadījumu bankrots ir bijis krāpniecisks[8].**

Tomēr mūsu sabiedrība pareizi neizprot neveiksmīgas uzņēmējdarbības nozīmi ekonomikā. Sabiedrībā valda uzskats, ka uzņēmējdarbības neveiksme ir cieši saistīta ar personīgu spēju trūkumu vai krāpniecību. ES šāds aizspriedums ir jūtams uzņēmēju aprindās, tiesību sistēmā un arī kultūras un sociālajā vidē. Tas rada nevajadzīgus šķēršļus uzņēmējiem, kas vēlas atsākt uzņēmējdarbību. Lai gan ir skaidrs, ka neveiksmīgiem uzņēmējiem nākamā uzņēmējdarbība varētu būt veiksmīga, pasūtītāji un kredītdevēji vilcinās pasūtīt vai ieguldīt. 79 %[9] ES iedzīvotāju apliecina, ka viņi neveiksmes gadījumā **dotu otru iespēju**. Bet attieksme mainās, kad jāsāk rīkoties. 47 %[10] eiropiešu **vilcinātos dot pasūtījumu** uzņēmumam, kas agrāk cietis neveiksmi; 51 %[11] no tiem **nekad neieguldītu** uzņēmumā, kam ir finansiālas grūtības.

Pieejamais izvērtējums liecina arī par to, ka **tikai neliela daļa neveiksmīgu uzņēmēju vēlreiz mēģina** uzsākt uzņēmējdarbību[12], neskatoties uz to, ka lielākā daļa bijušo uzņēmēju joprojām priekšroku dod uzņēmējdarbībai[13], un gados jauni cilvēki cer, ka būs otra iespēja[14]. Jo, pirmkārt, maksātnespēja būtiski **skar pašus uzņēmējus**. Apmēram trešā daļa bankrotējušo personu pārdod māju, un 25 % gadījumu nelabvēlīga ietekme skar arī citus ģimenes locekļus. Uzņēmējdarbības neveiksme ir saspringta situācija, kas 15 % gadījumu izraisa attiecību pārtraukšanu[15].

Turklāt uzņēmēji, kas cietuši neveiksmi, joprojām saskaras ar izpratnes trūkumu par tām jaunajām iespējām, ko sniedz uzņēmējdarbības neveiksme. Pierādījumi liecina, ka uzņēmēji, kas cietuši neveiksmi, **mācās no savām kļūdām**, un lielākoties nākamreiz tiem veicas

---

5 *A.C.P. de Koning, Business failure and entrepreneurship in international perspective, EIM Small Business Research and Consultancy, 1999.*

6 *Kreditanstalt für Wiederaufbau Bank Group 2007, Mittelstandsmonitor 2007, http://www.ifm-bonn.org/presse/mimo-2007.pdf.*

7 Dažādās valstīs ir atšķirīga uzņēmējdarbības maksātnespējas jēdziena definīcija, un tas apgrūtina datu salīdzināšanu.

8 Itālijā un AK — 3 līdz 4 % un Austrijā — 7 % (valstu 2003. līdz 2006. gada dati).

9 *Flash Eurobarometer* Nr. 192 (2007. gads).

10 *Flash Eurobarometer* Nr. 146 (2004. gads).

11 Skatīt 9. parindi.

12 *G. Metzger, After life – who takes heart for restart? ZEW Discussion Paper No 06-038, 2006.*

13 *E. Stam, D. B. Audretsch and J. Meijaard, Renascent Entrepreneurship, ERIM, 2006.*

14 Jauniešu aptaujā, ko 2005. gadā veica *Junior Achievement-Young Enterprise* un kurā piedalījās respondenti no visām ES (18) dalībvalstīm un no 7 Austrumeiropas un Balkānu valstīm, 58 % gados jaunu eiropiešu uzskatīja, ka tiem tiks dota otra iespēja gadījumā, ja to uzņēmējdarbība cietīs neveiksmi.

15 *R. Blom, Faillissement - oorzaak en gevolg, Graydon, 2004.*

labāk[16]. Uzņēmumiem, kas atsāk uzņēmējdarbību, raksturīga **ātrāka izaugsme** nekā jaundibinātiem uzņēmumiem[17], un pēc pirmajiem pieciem darbības gadiem šiem uzņēmumiem ir labi izdzīvošanas rādītāji. Pētījums par veiksmīga uzņēmēja raksturojumu liecina, ka 18 % minēto uzņēmēju jau agrāk vadījuši vienu uzņēmumu. 6 % vadījuši divus vai vairākus uzņēmumus[18].

Visbeidzot, maksātnespēja, kas ir daļā no ekonomikas ikdienas, nelabvēlīgi ietekmē darbavietas, patērētājus un publiskos un privātos kredītdevējus. 2006. gadā ES(15) 135 000 **uzņēmumu maksātnespēja apdraudēja** 1,4 miljonus **darbavietu** (2005. gadā — 1,5 miljonus), un Vācijā un Apvienotajā Karalistē vien maksātnespēja skāra 237 000 personu[19]. Tajā pašā gadā Austrijā darba ņēmējiem neizmaksāto parādu summa sasniedza 243 miljonus euro. Vācijā cita veida **nenomaksāto parādu** gadījumā 50 % parādnieku bija aktīvi uzņēmumi un pašnodarbinātie. Francijā, kur maksātnespējas tiesvedības **ikgada izdevumu aplēstā summa** ir 13,7 miljardi euro, 55-60 % neizmaksāto parādu saņēmēji ir **nodokļu un sociālā nodrošinājuma iestādes** un bankas, maksātnespējīgo pakalpojumu uzņēmumu gadījumā minētais rādītājs ir 70-80 %[20]. Vācijā 2006. gadā neizmaksāto parādu summa bija 31,1 miljards euro (2005. gadā — 37,5 miljardi euro; 2004. gadā — 39,4 miljardi euro), Itālijā 2004. gadā — 9,6 miljardi euro, Somijā 2003. gadā — 1,37 miljardi euro. **Ja grūtībās nonākušiem uzņēmumiem tiktu sniegts atbalsts un ja bankrota gadījumā tiktu vienkāršota atkārtota uzņēmējdarbības uzsākšana, varētu samazināt ievērojamās izmaksas, ko rada bankrots.**

2. 3. DOMĀJOT PAR JAUNAS IESPĒJAS POLITIKU

Ievērojot to, ka jārisina grūtībās nonākušu uzņēmumu un neveiksmīgas uzņēmējdarbības nelabvēlīgo seku jautājums, Komisija 2001. gadā ir sākusi izstrādāt jaunu politikas koncepciju, kas vēlāk tika iekļauta **Uzņēmējdarbības rīcības plānā**[21]. **Mūsdienīgās MVU politikas**[22] projektā, ko uzsāka 2005. gadā, Komisija atkārtoti apstiprināja apņemšanos izstrādāt minēto politiku. Konkrēti Komisija ir paziņojusi par to, ka nepieciešams uzlabot bankrota procedūras. Ievērojot ierobežoto kompetenci minētajā jomā, pati Komisija vienīgi apkopoja datus par neveiksmīgas uzņēmējdarbības juridiskajām sekām[23] un sekām sociālajā jomā, tādējādi vienkāršojot labas prakses[24] noteikšanu un izplatīšanu. Tas palīdzēja ES sākt reformu, un daudzas dalībvalstis jau ir guvušas ierosmi no labās prakses un no Eiropas mēroga secinājumiem, kas gūti šajā politikas jomā.

---

16 *Facing the challenge.* Lisabonas stratēģija izaugsmei un nodarbinātībai, Vima Koka augsta līmeņa darba grupas ziņojums, 2004. gads; vai *I. Ekanem and P. Wyer, A fresh start and the learning experience of ethnic minority entrepreneurs, International Journal of Consumer Studies 31 (2),* 144.—151. lpp., 2007.

17 *Global Benchmark Report 2006 – Ready for globalisation?, Confederation of Danish Industries, 2006.*

18 Veiksmīga uzņēmēja raksturojums. „Uzņēmējdarbības veiksmes faktori", apsekojuma rezultāti, Eiropas Kopienu Statistikas birojs, *Statistics in focus*, Nr. 29/2006.

19 *Insolvencies in Europe 2005/6, Creditreform Economic Research Unit.*

20 *P. Matsakos et al., Vie et Survie des PME, PMI, TPE dans leur environnement quotidien aujourd'hui et demain, Rapport Saratoga/Datar, 2004.*

21 Eiropas uzņēmējdarbības rīcības plāns, Eiropas Komisija, COM (2004) 70 galīgā redakcija, 11.2.2004.

22 Skatīt 1. parindi.

23 Uzņēmumu un uzņēmējdarbības 2001.—2006. gada daudzgadu programmas pasākumi („Labākā procedūra", „Eiropas Mazo uzņēmumu harta").

24 Ekspertu grupas nobeiguma ziņojums par labāko projektu par tēmu „Pārstrukturizācija, bankrots un atkārtota uzņēmējdarbības uzsākšana", Eiropas Komisija, 2003. gada septembris.

Daudzās ES dalībvalstīs dažādā mērā pastāv **politiska apņemšanās** valsts vai reģionālo iestāžu mērogā risināt neveiksmīgas uzņēmējdarbības jautājumu un veicināt atkārtotu uzņēmējdarbības uzsākšanu. Ņemot vērā atjaunināto Lisabonas stratēģiju, apmēram viena trešdaļa dalībvalstu savā valsts reformas programmā ir iekļāvušas valsts maksātnespējas likumdošanas reformas plānu[25]. Tā rezultātā ir **uzlaboti maksātnespējas tiesību akti**. Puse dalībvalstu ir veikušas pasākumus, lai samazinātu parādsaistību dzēšanas termiņus, atceltu ierobežojumus vai saskaņotu bankrota tiesvedību dažādās valstīs (skatīt pielikumu). Apvienotā Karaliste lielāko daļu minēto jautājumu sāka risināt jau 2002. gadā. Spānija un Itālija nesen savos tiesību aktos paredzēja līdzīgus pasākumus. Tomēr gandrīz pusei no ES valstīm vēl joprojām jāsper pirmie soļi šajā virzienā. Turklāt neviena dalībvalsts līdz šim nav izstrādājusi **visaptverošu** otras iespējas politikas **stratēģiju**, vienīgi Austrija ir paziņojusi par jauniem plāniem 2008. gadam. Patiesi vēl ir daudz darāmā, veidojot labvēlīgāku attieksmi pret uzņēmējdarbību, mudinot cilvēkus uzsākt uzņēmējdarbību un samazinot riskus un aizspriedumus, kas saistās ar neveiksmi.

3.1. Publiskais tēls, izglītība un plašsaziņas līdzekļi

Pirmais darbs, risinot jautājumu par neveiksmīgas uzņēmējdarbības nelabvēlīgajām sekām, ir to atklāti apspriest, vērsties pie nākamajiem uzņēmējiem un veidot **izpratni** par atjaunināta uzņēmējdarbības priekšrocībām. Pētījums liecina, ka ES **atbalsts kultūras jomā** (piemēram, ar reklāmas pasākumiem) labvēlīgi ietekmē uzņēmējdarbības uzsākšanas apmērus[26].

Daudzi gados jauni cilvēki tā arī nekad nekļūst par uzņēmējiem. Būtisks rīks, kā materializēt savu uzņēmējdarbības garu un radīt izpratni par to, ka uzņēmējdarbības neveiksme ir jauna sākuma punkts, ir uzņēmējdarbības jomas izglītība. Mūsdienu eiropieši izvairās izmantot pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības iespējas un acīmredzami **baidās no bankrota**[27]. Būtiska nozīme uzņēmējdarbības un uzņēmēju prasmju iegūšanā un uzlabošanā varētu būt valsts mūžizglītības stratēģijām.

Nīderlandē izdota brošūra[28] iepazīstina ar septiņiem uzņēmējiem, kas dalās savā pieredzē par bankrotu un paskaidro, kā viņi veiksmīgi atsākuši uzņēmējdarbību. To var lejupielādēt no **Nīderlandes** ekonomikas ministrijas tīmekļa vietnes.

Lielākā ES **sabiedrības daļa** bieži bankrotu uzskata par krimināli sodāmu darbību, neskatoties uz tā iemesliem. **Plašsaziņas līdzekļiem** varētu būt labvēlīga ietekme, labojot šo nepareizo priekšstatu un izplatot informāciju par priekšrocībām, ko sabiedrība var gūt no neveiksmīgu uzņēmēju pieredzes. Līdzīga ietekme varētu būt atbilstošiem apbalvojumiem.

Vācijā pēdējo divu gadu laikā ir piešķirts APBALVOJUMS PAR JAUNDIBINĀTU UZŅĒMUMU kategorijā „ATKĀRTOTA UZŅĒMĒJDARBĪBAS UZSĀKŠANA". To piešķīra godīgiem uzņēmējiem, kas mācījās no neveiksmīgas uzņēmējdarbības un guva panākumus, dibinot nākamo uzņēmumu, un to finansēja divas publiskā atbalsta bankas un viena reģionāla uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsta aģentūra. Plašsaziņas līdzekļi ļoti labprāt sniedza plašāku informāciju par šo gadījumu.

---

25 Komisija paziņojums pavasara Eiropadomes sanāksmei. Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības atjaunotās stratēģijas īstenošana. „Rezultātu gads". Eiropas Komisija, COM (2006) 816 galīgā redakcija, 11.2.2006.

26 *Global Entrepreneurship Monitor 2004.*

27 Skatīt 9. parindi.

28 *Tweede kans – failliet gaan betekent niet mislukken/lessen in vallen en opstaan,* http://www.minez.nl/.

Gūtā pieredze

- *Informācijas pasākumos un izglītības programmās vajadzētu popularizēt priekšrocības, ko sniedz atkārtota uzņēmējdarbības uzsākšana, tādējādi apliecinot to, ka mācīšanās procesam, pētīšanai un atklāšanai parasti ir raksturīgi vairāki mēģinājumi.*
- *Plašsaziņas līdzekļi var palīdzēt nošķirt bankrota un krāpniecības jēdzienus un popularizēt atjaunotas uzņēmējdarbības priekšrocības, tādējādi plašā sabiedrībā uzlabojot darbību atsākuša uzņēmēja tēlu un novērtējot minēto uzņēmēju pieredzi.*
- *Sīkāk apspriežot minēto jautājumu ar visām iesaistītajām personām, varētu apzināt visus aspektus, kas saistīti ar aizspriedumiem par neizdevušos uzņēmējdarbību.*

3.2. Maksātnespējas tiesību aktu nozīme

Pēc bankrota atsākot uzņēmējdarbību, varētu rasties juridiskas grūtības. Daudzās valstīs bankrota tiesību akti paredz **vienādu attieksmi, neraugoties uz to, vai bankrots ir krāpniecisks** jeb bezatbildīgs vai neveiksmīgas uzņēmējdarbības iemesls nav bijusi īpašnieka vai vadītāja kļūda, proti, **bankrots ir attaisnots.** Turklāt vairāki noteikumi bankrotējušām personām paredz ierobežojumus, aizliegumus vai tiesībnespēju, pamatojoties vienīgi uz faktu, ka pastāv bankrota tiesvedība. Šī automātiskā pieeja neņem vērā riskus, kas ikdienā pastāv uzņēmējdarbībā, un nozīmē to, ka bankrotējusi persona ir zaudējusi sabiedrības uzticību un paļāvību. Tādēļ nepieciešams kardināli pārskatīt ES maksātnespējas tiesību aktu koncepciju.

Nesen veiktā pētījumā[29] attiecībā uz 15 dalībvalstīm tika pārbaudīts tas, vai personu maksātnespējas tiesību aktu noteikumu atvieglošana veicinātu uzņēmējdarbību. Izvērtēja 13 ES dalībvalstis, kā arī Kanādu un ASV, kurās federālais Bankrota likums (*federal Bankruptcy Code*) ļauj nekavējoties dzēst parādsaistības. Pētījumā par noteikumu stingrības mērauklu uzskata parādsaistību dzēšanas faktu un izvērtē pašnodarbinātības datus par 13 gadiem. Tajā secināts, ka **maksātnespējas tiesību aktiem ir ļoti liela ietekme uz jaundibināto uzņēmumu skaitu** un ka to nozīme ekonomikā ir lielāka nekā IKP pieaugumam un akciju peļņai.

Grieķija ir pieņēmusi jaunu bankrota likumu, kurā izšķir parastu un krāpniecisku bankrotu. Turpmāk parasta bankrota gadījumā bankrotējušai personai nepiemēros arestu un neskars tās tiesības piedalīties vēlēšanās un tikt ievēlētai.

Uzņēmējiem var rasties grūtības, atbrīvojoties no milzīgajiem parādiem un tad atkal uzsākot jaunu uzņēmējdarbību. Bieži atlikusī parādu summa, slēdzot maksātnespējas procedūru, netiek automātiski dzēsta: ja parādnieks ir fiziska persona, viņa parādsaistības saglabājas. Personiskas atbildības gadījumā kredītdevējiem ir tiesības atlikušo parādu summu atgūt, izmantojot parādnieka īpašumu. Tomēr, ja uzņēmēja personīgais īpašums nav pietiekami vērtīgs, dažreiz ir iespējams **parādus dzēst.** Piemēram, Portugālē, Ungārijā un Somijā attaisnota bankrota gadījumā parādus ir iespējams atmaksāt pa daļām saskaņā ar atmaksas plānu. Beļģijā, Īrijā un Apvienotajā Karalistē parādus **dzēš** automātiski[30].

---

29 *J. Armour and D.J. Cumming, "Bankruptcy Law and Entrepreneurship". University of Cambridge, Centre for Business Research, Working Paper No 300, 2005.*

30 *Entrepreneurship Policy Indicators: Bankruptcy legislation in OECD Member and Non-Member Economies, OECD CFE Working Paper Series No 1, 2006.*

Apvienotajā Karalistē visu bankrotu gadījumā bankrota procedūras laikā piemēro zināmus ierobežojumus, bet attaisnota bankrota gadījumā parādus dzēš vēlākais 12 mēnešu laikā. Bankrotējušas personas, kuru rīcība bijusi negodīga, pārdroša vai vainu apliecinoša, 15 gadu laikā var skart smagi ierobežojumi.

Turklāt, šķiet, ka pastāv acīmredzama saikne starp relatīvo valsts maksātnespējas likumdošanas kvalitāti un tās maksātnespējas režīma relatīvo efektivitāti[31], vēl liela nozīme ir tam, vai valstij ir raksturīga likuma vara[32]. Īpaši laikietilpīga un dārga ir ilgstoša **tiesvedība**, jo, patērējot lielus materiālos līdzekļus, tā aizkavē jauna uzņēmuma dibināšanu. Vidēji ES bankrota procedūra un uzņēmuma slēgšanas procedūra ilgst no 4 mēnešiem (Īrijā) līdz 9,2 gadiem (Čehijā), bet to izmaksas ir no 1 % (Nīderlandē) līdz 22 % (Polijā) no īpašuma vērtības[33]. Saskaņota bankrota tiesvedība ļautu ātrāk slēgt uzņēmumu, kas nes zaudējumus, labāk pārdalīt resursus un godīgāk sadalīt kredītdevēju starpā atlikušos aktīvus.

Latvijā 2008. gada 1. janvārī stāsies spēkā jauns Maksātnespējas likums. Viens no tā mērķiem ir samazināt procedūru ilgumu, un tas būtiski maina maksātnespējas tiesvedības mērķus un principus.

Gūtā pieredze

- *Ārkārtīgi svarīgi ir radīt atbilstošu vidi, kurā tiek atzīta uzņēmēja neveiksmes iespēja un jaunas uzņēmējdarbības uzsākšanas iespēja, attiecīgi aizsargājot visu iesaistīto personu intereses. Maksātnespējas tiesību aktos skaidri jānošķir krāpnieciska un attaisnota bankrota gadījumā piemērojamais tiesību režīms.*
- *Uzņēmējiem, kas nebankrotē savas vainas dēļ, būtu jāsniedz iespēja saņemt oficiālu tiesas spriedumu, kas apliecina, ka tie nav veikuši krāpniecisku darbību un ir attaisnoti. Šim spriedumam jābūt publiski pieejamam.*
- *Maksātnespējas tiesību aktos, ievērojot noteiktus kritērijus, jāparedz agrīna atlikušo parādu dzēšana.*
- *Jāsamazina juridiski ierobežojumi, tiesībnespējas piemērošana un aizliegumi.*
- *Tiesvedība jāvienkāršo un jāpaātrina, tādējādi resursu pārdalīšanai saglabājot bankrotējušā īpašuma maksimālo aktīvu vērtību. Parastā gadījumā tiesvedības ilgums nedrīkstētu pārsniegt vienu gadu.*

3.3. Aktīva palīdzība grūtībās nonākušiem uzņēmumiem

Aizspriedumi par neveiksmīgu uzņēmējdarbību ir viens no iemesliem, kādēļ daudzi grūtībās nonākuši MVU līdz pēdējam brīdim slēpj savas problēmas. Lai izvairītos no bankrota, būtiski svarīga ir savlaicīga rīcība un daudzos gadījumos **atveseļošana** ir labāks risinājums nekā likvidācija. Tādēļ tiesību sistēmas tādās valstīs kā Francija, Igaunija, Spānija, Malta vai Itālija priekšroku dod uzņēmuma pārveidošanai un tā darbības turpināšanai.

---

31 *2004 EBRD Legal Indicator Survey for transition economies, in The European Restructuring and Insolvency Guide 2005/2006.*

32 Ciešāka sadarbība tiesību jomā varētu aizkavēt to, ka bankrotējušas personas, šķērsojot robežu, izvairās no tiesībnespējas un ierobežojumiem, kas ir spēkā to mītnes valstī, bet citā valstī nav zināmi. Padomes e-tiesiskuma grupa izvērtē iespēju izveidot reģistru par ES mēroga tiesas spriedumiem uzņēmējdarbības tiesību jomā, kas nodrošinātu tiešu valstu reģistru un tiesu sadarbību.

33 *Doing Business in 2007, World Bank.*

Daudziem uzņēmējiem bieži trūkst veiksmīgai krīzes situācijas pārvaldībai nepieciešamo resursu un pieredzes. Ja šajā posmā tiek pieļautas kļūdas vai ja savlaicīgi nav iespējams saņemt atbilstošas **konsultācijas,** bankrots var būt nenovēršams.

Dānija ievieš izmēģinājuma „agrās brīdināšanas sistēmu", kas ir pieskaņota Nīderlandes *Ondernemersklankbord*. Šī sistēma, izmantojot četru gadu finansējumu, ar zinātību un konsultācijām palīdzēs dzīvotspējīgiem uzņēmumiem, kam pārejošu problēmu dēļ draud bankrots.

Agrās brīdināšanas instrumenti var būt dažāda veida, sākot no resursiem tiešsaistē un attiecīgām publikācijām, līdz tiešākai tādu personu iesaistei, kas ir labāk sagatavotas, lai sekotu uzņēmuma finansiālajai situācijai. Grūtību periodā izšķiroša nozīme var būt arī **papildu** finansējumam. Lai savlaicīgi palīdzētu uzņēmējiem novērtēt sava uzņēmuma finansiālo stāvokli, Komisija ir izstrādājusi tiešsaistē pieejamu pašnovērtēšanas instrumentu[34].

Francija atgādinājuma vēstulēs par nenomaksātu PVN iekļauj informāciju par to, kur finansiālās grūtībās nonākuši uzņēmēji var meklēt padomu[35]. Turklāt uzņēmuma dibināšanas sākumposmā uzņēmēji var apdrošināties pret parādsaistību papildizdevumiem (juridiskās konsultācijas un starpniecības maksas).

Gūtā pieredze

- *Maksātnespēju pavisam likvidēt nav iespējams, bet agrīna palīdzība dzīvotspējīgiem uzņēmumiem palīdzēs maksātnespēju skaitu samazināt līdz minimumam. Atbalsta pasākumiem jābūt vērstiem uz bankrota novēršanu, ekspertu konsultāciju sniegšanu un savlaicīgu iejaukšanos.*
- *Uzmanība ir jāpievērš atbalsta pieejamībai, jo grūtībās nonākuši uzņēmumi nevar atļauties dārgas konsultācijas.*
- *Pilnībā jāizmanto ES[36] un Eiropas uzņēmējdarbības organizāciju sniegtās sadarbības tīkla iespējas.*
- *Maksātnespējas tiesību aktiem ir jāsniedz iespēja pārveidot un atveseļot uzņēmumu, nevis jākoncentrējas vienīgi uz to likvidāciju.*

3.4. Aktīva palīdzība uzņēmumiem, kas atsāk uzņēmējdarbību

Publiskais atbalsts nesniedz risinājumus galvenajām problēmām, ar kurām saskaras uzņēmēji, dibinot otru uzņēmumu, — resursi, attiecīgas prasmes un psiholoģiskā palīdzība. Valda uzskats, ka viena no četrām lielākajām grūtībām, dibinot jaunu uzņēmumu, ir tas, ka uzņēmējs ir **viens pats**[37].

---

34 http://ec.europa.eu/sme2chance.

35 http://www.entrepriseprevention.com/.

36 Labas prakses apmaiņas veicināšanai uzņēmējdarbības atbalsta jomā spēcīgs instruments ir Eiropas Reģionālā Fonda *INTERREG IVC* programma, http://www.interreg3c.net/web/fic_en.

37 Skatīt 18. parindi. Pārejās trīs grūtības ir kontakti ar pasūtītājiem, pārvaldība un finansējums.

Galvenais traucēklis atkārtotai uzņēmējdarbības uzsākšanai ir resursu, proti, **finanšu līdzekļu** trūkums[38]. Atsākot uzņēmējdarbību, uzņēmēju rīcībā bieži vien ir mazāks kapitāls, nekā pirmo reizi dibināta uzņēmuma gadījumā, to uzņēmumā nav daudz darbinieku un par juridisko formu tie izvēlas sabiedrību ar ierobežotu atbildību. Darbības uzsākšanas pirmajos mēnešos galvenās problēmas ir pasūtītāju meklēšana, likviditāte un publiska finanšu atbalsta iegūšana.

Saksijā (**Vācijā**) MVU, kas maksātnespējas tiesvedības laikā pierāda, ka ir spējīgi pārveidot uzņēmumu, var iegūt Saksijas Publiskās attīstības bankas (*Public Development Bank of Saxony*) finansējumu, lai sagatavotu maksātnespējas plānu, turpinātu uzņēmējdarbību un pēc maksātnespējas tiesvedības beigām nodibinātu jaunu uzņēmumu.

Ir ļoti svarīgi nodrošināt to, lai bankrotējušās personas ņem vērā gūto pieredzi un pēc tam tiek **labi apmācītas** atkārtotai uzņēmējdarbības uzsākšanai. Paraugs, kam līdzināties, uzņēmēja mobilitāte un augstāka izglītība palielina varbūtību, ka uzņēmējs atsāks uzņēmējdarbību. Jo gados jaunāki bijušie uzņēmēji, jo lielāka varbūtība, ka tie atsāks uzņēmējdarbību[39]. Šīs ir dažas no kopīgām iezīmēm, bet bieži darbību atsākušu uzņēmēju vajadzības ir atšķirīgas un tāpēc, plānojot atbalsta pasākumus, ir nepieciešama elastīga pieeja.

Kopš 2004. gada **Luksemburga** 40 attaisnotu bankrotu gadījumā uzņēmējiem ir piedāvājusi īpaši sagatavotu apmācības kursu vadības jautājumos, lai tos labāk sagatavotu atkārtotai uzņēmējdarbības uzsākšanai.

Dažreiz bankrotējušās personas zaudē ticību savām spējām un gūst emocionālu traumu. Tādā gadījumā ļoti svarīgas ir profesionālas un psiholoģiskas **konsultācijas** par to, kā pārdzīvot bankrota laiku. Atgriešanos uzņēmējdarbības apritē veicinātu darbību atsākušu uzņēmēju informēšana par tirgus nišām, jauniem partneriem un iespējamiem ieguldītājiem.

Asociācija *Re-créer* **Francijā**, kas 1999. gadā izveidota pie Francijas Tirdzniecības un rūpniecības palātas un Francijas Banku asociācijas, nodarbojas ar tādu uzņēmēju motivēšanu, kuri cietuši neveiksmi uzņēmējdarbībā.

Gūtā pieredze

- *Novēršot traucējumus, kas liedz piekļūt attiecīgām publiskā finansējuma shēmām, attiecīgām iestādēm vajadzētu nodrošināt pietiekamu finanšu līdzekļu apjomu atkārtotas uzņēmējdarbības uzsākšanai.*
- *Bankām un finanšu iestādēm jāpārskata piesardzīgā attieksme pret darbību atsākušiem uzņēmējiem, kuras pamatā bieži ir negatīvi kredītreitingi. Komisija plāno šo jautājumu iekļaut banku un MVU apaļā galda diskusijas darba kārtībā.*
- *ES valstīm ir jānodrošina tas, lai attaisnotu bankrotējušo personu vārdi neparādītos banku nozares sarakstos par personām, kuru kredīta saņemšanas tiesības ir ierobežotas.*
- *Publisko pasūtījumu devējiem ir jāapzinās, ka publiskā pasūtījuma direktīvas nepieļauj mazāk labvēlīgu attieksmi pret personām, ko agrāk skāris attaisnots bankrots.*

---

38 Skatīt 12. parindi.

39 Skatīt 13. parindi.

- *Darbību atsākušiem uzņēmējiem jānodrošina pienācīgs psiholoģiskais un tehniskais atbalsts, kā arī īpašas apmācības un kursi.*
- *Attiecīgajām iestādēm vajadzētu vienkāršot atbalsta saņemšanu no pasūtītājiem, uzņēmējdarbības partneriem un ieguldītājiem, izveidojot sakarus starp minētajām personām un potenciāliem uzņēmējiem, kas varētu atsākt darbību, ievērojot šo uzņēmēju vajadzības.*

4. SECINĀJUMS

Lai pilnībā izmantotu ES uzņēmējdarbības potenciālu un izveidotie uzņēmumi būtu dinamiski, ir ārkārtīgi svarīgi dalībvalstīs radīt labus **priekšnoteikumus** uzņēmējdarbībai. Šajā ziņā **sabiedrības atzinība**, kas ir ļoti svarīga veiksmīgas uzņēmējdarbības gadījumā, būtu jāapvieno ar politiku, kas **sniedz otru iespēju** uzņēmējiem, kuri ir nonākuši grūtībās vai cietuši neveiksmi. Tādēļ Komisija aicina dalībvalstis aktīvāk iesaistīties to aizspriedumu pārvarēšanā, kas saistās ar neveiksmīgu uzņēmējdarbību, tādējādi pildot daļu no apņemšanās veicināt uzņēmējdarbību, kas paredzēta izaugsmes un darbavietu stratēģijā un ir saistīta ar visaptverošo uzņēmējdarbības politiku. Komisija turpinās atbalstīt dalībvalstu centienus, popularizējot valstu labo praksi. Lai paātrinātu reformu gaitu, Komisija nodrošinās informācijas materiālus, ko varēs izmantot pasākumos, tādējādi uzlabojot attieksmi pret neizdevušos uzņēmējdarbību.

TABULA. PAŠREIZĒJĀ SITUĀCIJA DALĪBVALSTĪS[40]

Y	Pasākumi notiek	(Y)	Pasākumi ir paredzēti/ notiek daļēji	N	Pasākumi nenotiek

	Informācija/ izglītība	Visaptveroša stratēģija	Informācija par attaisnojošu tiesas spriedumu	Samazināti ierobežojumi utt.	Labāks tiesiskais režīms attaisnota bankrota gadījumā	Īss parādu dzēšanas termiņš un/vai parādu atlaišana	Tiesvedības saskaņošana	Atbalsta veicināšana	Sadarbības veicināšana	Dialogs ar finanšu nozari	Kopā Y+(Y)
Beļģija	N	N	(Y)	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	N	**4**
Bulgārija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	**0**
Čehija	N	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	**1**
Dānija	N	N	N	Y	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	**4**
Vācija	(Y)	N	N	Y	Y	(Y)	N	N	N	N	**4**
Igaunija	N	N	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	**2**
Īrija	N	N	N	N	N	Y	Y	N	N	N	**2**
Grieķija	N	N	N	Y	(Y)	(Y)	Y	N	N	N	**4**
Spānija	N	N	N	N	Y	Y	Y	N	N	N	**3**
Francija	N	N	N	N	(Y)	N	Y	N	(Y)	N	**3**
Itālija	N	N	N	Y	Y	(Y)	(Y)	N	N	N	**4**
Kipra	N	N	(Y)	(Y)	N	(Y)	(Y)	N	N	N	**4**
Latvija	N	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	**1**
Lietuva	N	N	N	Y	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	**4**
Luksemburga	N	N	N	N	N	N	N	Y	N	N	**1**
Ungārija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	**0**
Malta	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	N	N	**2**
Nīderlande	(Y)	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	(Y)	**4**
Austrija	N	(Y)	N	(Y)	(Y)	(Y)	Y	(Y)	(Y)	N	**7**
Polija	N	N	N	N	(Y)	(Y)	Y	N	N	N	**3**
Portugāle	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	**0**
Rumānija	N	N	N	(Y)	(Y)	N	Y	N	N	N	**3**
Slovēnija	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	N	**1**
Slovākija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	**0**
Somija	N	N	N	Y	N	(Y)	Y	Y	N	N	**4**
Zviedrija	N	N	N	N	Y	(Y)	Y	N	N.	N	**3**
Apvienotā Karaliste	N	N	Y	Y	Y	Y	Y	N	N	N	**5**
Kopā Y+(Y)	**2**	**1**	**3**	**12**	**15**	**17**	**17**	**3**	**2**	**1**	

40 Šajā tabulā nav sniegts pasākumu novērtējums. Tā saskaņā ar dalībvalstu ziņojumiem un pieejamiem datiem rāda, vai pasākumi notiek.